

Renta z tytułu niezdolności do pracy

Podstawa prawna: Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2022 poz. 504, z późn. zm.), Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2189) oraz Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach (Dz. U. z 2020 poz. 984).

Renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje osobie, która spełnia łącznie następujące warunki:

1. ma orzeczoną niezdolność do pracy,
2. ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy,
3. jej niezdolność do pracy powstała w okresach ściśle określonych w ustawie, np. w okresie
  - a. ubezpieczenia z tytułu różnego rodzaju zatrudnienia, w tym również z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej,
  - b. służby wojskowej,
  - c. pobierania zasiłku macierzyńskiego,
  - d. pobierania wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy,
  - e. przebywania na urlopie wychowawczym,
  - f. pobierania zasiłku dla bezrobotnych, pobierania zasiłków z ubezpieczenia społecznego (chorobowego lub opiekuńczego),
  - g. pobierania świadczenia rehabilitacyjnego,

albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów. Przepisu z p. 3. nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy. Warunek z p. 2. nie jest wymagany od ubezpieczonego, którego niezdolność do pracy jest spowodowana wypadkiem w drodze do pracy lub z pracy. Okresy wymienione w podpunktach a. - c. punktu 3. są tzw. okresami składkowymi, pozostałe - okresami nieskładkowymi. Do okresów nieskładkowych zalicza się też np. okres nauki w szkole wyższej i studiów doktoranckich. Warunek posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony osiągnął okres składkowy i nieskładkowy wynoszący łącznie co najmniej:

- 1 rok - jeżeli niezdolność do pracy powstała przed ukończeniem 20 lat;
- 2 lata - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 20 do 22 lat;
- 3 lata - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 22 do 25 lat;
- 4 lata - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 25 do 30 lat;
- 5 lat - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 30 lat.

Osobie, która spełniła w/w warunki przysługuje renta okresowa lub stała, w zależności od tego, czy niezdolność do pracy jest okresowa, czy trwała. Osobie spełniającej w/w warunki, w stosunku do której orzeczono celowość przekwalifikowania zawodowego ze względu na niezdolność do pracy w dotychczasowym zawodzie, przysługuje **renta szkoleniowa** przez okres 6 miesięcy, który - w uzasadnionych przypadkach - może być wydłużony lub skrócony. Renta dla osoby całkowicie niezdolnej do pracy wynosi:

- 24% tzw. kwoty bazowej (100% przeciętnego wynagrodzenia pomniejszonego o potrącone składki na ubezpieczenia społeczne w poprzednim roku kalendarzowym) oraz
- po 1,3% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów składkowych;
- po 0,7% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów nieskładkowych;
- po 0,7% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresu brakującego do pełnych 25 lat okresów składkowych oraz nieskładkowych, przypadających od dnia zgłoszenia wniosku o rentę do dnia, w którym rencista ukończyłby 60 lat.

Od 1 marca 2023 r. kwota bazowa wynosi **5540,25** zł. Podstawę wymiaru renty stanowi przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe lub na ubezpieczenie społeczne w

okresie kolejnych 10 lat kalendarzowych, wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę lub rentę, albo - na wniosek zainteresowanego - w okresie 20 lat kalendarzowych przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku, wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu. Renta dla osoby częściowo niezdolnej do pracy wynosi 75% renty dla osoby całkowicie niezdolnej do pracy. Renta szkoleniowa wynosi 75% podstawy wymiaru renty, nie mniej jednak niż najniższa renta dla osoby częściowo niezdolnej do pracy. Renta szkoleniowa nie przysługuje w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, bez względu na wysokość tego przychodu. Renta z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową lub w związku z wypadkiem powstałym w szczególnych okolicznościach (jak np. przy ratowaniu innych osób, czy wykonywaniu funkcji wolontariusza) przysługuje niezależnie od długości okresu ubezpieczenia i nie może być niższa niż 120% kwoty najniższej odpowiedniej renty ustalonej i podwyższonej zgodnie z ustawą o emeryturach i rentach z FUS. To samo dotyczy renty szkoleniowej z ubezpieczenia wypadkowego. Renta z tytułu niezdolności do pracy z ubezpieczenia wypadkowego nie może być niższa niż 80% podstawy jej wymiaru - dla osoby całkowicie niezdolnej do pracy oraz 60% podstawy jej wymiaru - dla osoby częściowo niezdolnej do pracy. Renta szkoleniowa z ubezpieczenia wypadkowego nie może być niższa niż 100% podstawy jej wymiaru. Osobie uprawnionej do renty z tytułu niezdolności do pracy z ubezpieczenia wypadkowego oraz do emerytury na podstawie odrębnych przepisów wypłaca się, zależnie od jej wyboru: przysługującą rentę powiększoną o połowę emerytury albo emeryturę powiększoną o połowę renty. Przepisu tego nie stosuje się, jeżeli osoba uprawniona osiąga przychód powodujący zawieszenie prawa do świadczeń lub zmniejszenie ich wysokości określony w ustawie o emeryturach i rentach z FUS, niezależnie od wysokości tego przychodu. **Osobie uprawnionej do renty, uznanej za całkowicie niezdolną do pracy oraz do samodzielnej egzystencji przysługuje dodatek pielęgnacyjny**, za wyjątkiem przypadku gdy osoba ta przebywa w zakładzie opiekuńczo-leczniczym lub w zakładzie pielęgnacyjno-opiekuńczym (chyba że przebywa poza tą placówką przez okres dłuższy niż 2 tygodnie w miesiącu). Od 1 marca 2023 dodatek pielęgnacyjny wynosi **294,39** zł miesięcznie. Kwoty najniższej renty z tytułu niezdolności do pracy wynoszą od 1 marca 2023:

- **1588,44** zł miesięcznie – dla osób całkowicie niezdolnych do pracy;
- **1191,33** zł miesięcznie – dla osób częściowo niezdolnych do pracy;
- **1906,13** zł miesięcznie – dla osób całkowicie niezdolnych do pracy w związku z wypadkiem lub chorobą zawodową;
- **1429,60** zł miesięcznie – dla osób częściowo niezdolnych do pracy w związku z wypadkiem lub chorobą zawodową.

Prawo do renty ulega zawieszeniu lub świadczenie to ulega zmniejszeniu w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego (zatrudnienie (także na umowę zlecenie), służba (np. w wojsku czy policji) lub inna praca zarobkowa albo prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej (oprócz działalności twórczej i artystycznej)). Za przychód powodujący zawieszenie lub zmniejszenie świadczenia, uważa się również kwoty pobranych zasiłków: chorobowego, macierzyńskiego i opiekuńczego, wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, itp. Prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy ulega zawieszeniu w razie osiągnięcia przychodu w kwocie wyższej niż **130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia** za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. Od 1 marca 2023 r. kwota równa 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia wynosi **8753,60** zł brutto. W razie osiągnięcia przychodu w kwocie **przekraczającej 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia nie wyższej jednak niż 130%** tej kwoty, świadczenie ulega zmniejszeniu o kwotę przekroczenia, nie większą jednak niż 24% kwoty bazowej dla renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy i 18% kwoty bazowej dla renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy. Od 1 marca 2023 r. kwota równa 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia wynosi **4713,50** zł brutto, zaś kwota maksymalnego zmniejszenia świadczenia wynosi od 1 marca 2023: **794,35** zł dla renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy oraz **595,80** zł dla renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy. **UWAGA: Wszystkie kwoty wymienione w tym rozdziale zmieniają się, nawet co kwartał. Aktualnych informacji najlepiej szukać na stronie internetowej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.** Decyzje w sprawach rent wydają i świadczenia te

wypłacają jednostki organizacyjne Zakładu Ubezpieczeń Społecznych właściwe ze względu na miejsce zamieszkania osoby zainteresowanej.